

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Nye digte - 1841

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Nye digte - 1841", i Heiberg, Johan Ludvig: *Nye digte - 1841*, udg. af Klaus P. Mortensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, cop. 1990, s. 147. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl05val-shoot-idm140194650103248/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Nye digte - 1841

Den filosofiske poesi

I sin yderste konsekvens måtte indadvendingen føre til en opgivelse af poesien, og sådan endte det faktisk også, da Heiberg på sine ældre dage helligede sig ensomme studier af stjernehimlen og fysikkens køligt smukke love. Men så langt var han ikke parat til at gå i 30'erne. I stedet så han det som sin opgave at finde frem til en formel, der gav filosofien, hvad den havde krav på, men uden at slippe poesien.

Allerede i afhandlingen *Om Philosophiens Betydning for den nuværende Tid*, 1833, pegede Heiberg på løsningen: i en Tidsalder som ikke er poetisk, beholder poesien «den Udvei at blive til Philosophie» (I s. 420). Poesien når sin højeste udvikling i læredigtet, som vel at mærke ikke er et læredigt i gængs forstand, men værker som Dantes *Divina Commedia* og Goethes *Faust*. Læredigtet er det digt, «som har Erkjendelsen af det Uendelige, den Philosophiske Erkjendelse til sin Gjenstand», men som fastholder det konkrete menneskeliv, «alle vore endelige Bestemmelser og Forhold» (smst.). Hermed havde Heiberg givet sit bud på en form, der forenede poesi og filosofi og således manifesterede et nyt trin i menneskeåndens udvikling.

Heiberg lod det imidlertid ikke blive ved de teoretiske overvejelser, men forsøgte at omsætte dem i digterisk praksis med de romantisk-filosofiske komedier *Alferne*, 1835, *Fata Morgana*, 1838, og *Sysoverdag*, 1839, som alle handler om erkendelsen af den virkelighed, der skjuler sig bag den foreliggende. Som heltinden i *Sysoverdag* betror sin digterelskede:

O, Hverdagslivet ligner selv en Drøm,
hvor Misforstaaelser forbitre Sindet!
Men her hos dig er denne Drøm forbi,
Hos dig jeg staaer i Digtkunstens Rige,
Her svinder Dunkelheden

(J.L. Heiberg: *Poetiske Skrifter* II, 1862, s. 305).

Denne bevægelse fra dunkelhed til klarhed, fra mørke eller tåge til sollys er grundmønstret for den spekulative poesi. I løbet af stykket eller digtet foregår der en opvågning fra én ubetvivlet virkelighed til en anden, der hidtil har været forkastet som fantasi og drøm. Rollerne byttes om – virkeligheden er drøm, drømmen virkelighed, og i